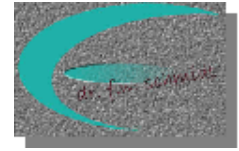

Histo-visie

Stadssecretarissen van Hasselt II

Inleiding

Johan van Oldenbarnevelt en Johan de Witt zijn bekende figuren uit onze vaderlandse geschiedenis. Behalve dat ze beiden op een dramatische wijze aan het eind van hun leven zijn gekomen, hebben ze nog een overeenkomst. Alle twee wisten als ambtenaar een stempel te zetten op de binnen- en buitenlandse politiek. Tegenwoordig zouden we het vreemd vinden wanneer een dergelijke functionaris meer macht zou hebben dan de gekozen bestuurders.

Hasselter stadssecretarissen

Dat Oldenbarnevelt en De Witt zo'n machtspositie hebben weten op te bouwen was enerzijds het gevolg van hun persoonlijkheid en anderzijds van combinaties van factoren. Ook in Hasselt heeft zich iets vergelijkbaars voorgedaan. Daar wist een aantal stadssecretarissen als ambtenaar de bestuurders uit hun tijd te overvleugelen. Vorige keer hebben we het voornamelijk gehad over Telvoren. Dit nummer is gewijd aan Exalto d'Almaras.

Exalto d'Almaras

Mr. Aaron Exalto d'Almaras is op 11 oktober 1741 gedoopt. Hij werd al op vrije jonge leeftijd stadssecretaris van Hasselt. Zijn eerste huwelijk werd op 3 augustus 1766 in Kampen gesloten. Hij huwde toen met de 21-jarige Hermana van Ongereren. Nauwelijks vier jaar later kon hij haar ten grave dragen. Op 20 september 1770 werd zij in Hasselt begraven.

Een jaar later trouwde Aaron op 31 juli in Hasselt met de uit Franeker afkomstige Trientje Terpstra. Dit huwelijk hield maar 1 jaar stand. Trientje overleed in augustus 1772. Ook zij werd in Hasselt begraven.

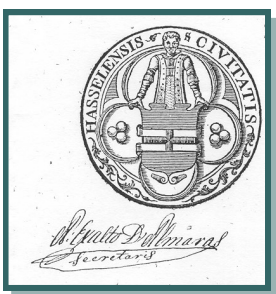
Drie jaar na Trientjes overlijden vond Aaron derde huwelijk plaats. Nu met Johanna van Camen. Zij was de dochter van de schout van Genemuiden. Een bijbel die bij dit huwelijk geschonken is, is bewaard gebleven. Ook zij is vrij snel gestorven. Daarna trouwde Aaron nog één maal en wel met

Hendrina van der Licht. Zij was een dochter van de orangistisch getinte schout van Steenwijk, Pieter van der Licht. Zij was eerder getrouwd geweest met Jan Lodewijk de Man, waarschijnlijk een zoon van de voorganger van Aaron. Uit het eerste huwelijk werden drie dochters geboren, die allen jong overleden zijn. Alleen de op 20 april 1767 geboren Theodorus Marcus bleef in leven. Uit een bewaard gebleven brief bleek dat hij een moeilijk op te voeden jongen was. Hij was zo moeilijk handelbaar dat Aaron hem in Zutphen en later in Middelburg naar de Latijnse school zond. Blijkbaar wisten ze daar wel raad met dit soort kinderen. Het laatste levensbericht van Theodorus dateert uit 1792 en kwam uit Antwerpen. Ook het kind uit het tweede huwelijk stierf jong. Het derde huwelijk leverde behalve een jong overleden zoon ook een dochter Anthonia Sophia op. Deze in juni 1776 geboren dochter stierf op 32-jarige leeftijd

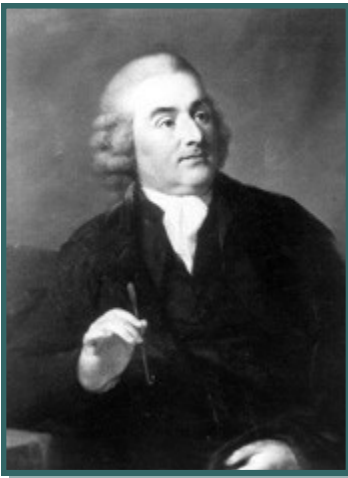
Bronnen:

F.W. Schmidt, *Te late genodigd of in't geheel vergeten* (Kampen 2001) 169 - 196

F.W. Schmidt, "Hasselt", *OHB* 1984, 197 - 209

een paar maanden voor het overlijden van Aaron zelf. Zij is nooit gehuwd geweest. Aaron zelf was orangistisch. Zijn in Zutphen wonende zwager Gerhard Jan Haesebroeck, die ook in die plaats raadslid was, was dat echter niet. Hij was patriot. Zijn andere zwager, professor doctor Hendrik Jan Arntzenius was hoogleraar in Romeins Recht. Hij was

Hendrik Jan Arntzenius

dit eerst in Groningen en later in Utrecht. In deze plaats stierf hij in 1797. Exalto d'Almaras maakte naam in de patriottentijd. Hij stond toen duidelijk aan de zijde van stadhouder Willem V. Toen dan ook in september 1785 in de *Nederlandsche Courant* een artikel verscheen waarin gewag werd gemaakt van het feit dat in Hasselt de turfdragers bij het lossen van een schip zich met oranje-cocarden hadden getooid zonder dat het stadsbestuur had inge-

grepen, was het Exalto d'Almaras die in de *'s Gravenhaagsch Vrijdagse Courant* een verweer schreef. Daarin stelde hij dat de drie hoofdsteden zo zelfzuchtig waren dat de kleine steden zich wel moesten teweer stellen. De beschuldiging dat het stadsbestuur niet ingegrepen had, weerlegde hij. Er was wel degelijk en met succes op de dragers ingepraat. Het negeren van de positie van de kleine steden Hasselt en Steenwijk door de drie hoofdsteden bracht hem er uiteindelijk toe om in 1787 een 226 bladzijden tellend verweer op te stellen. In deze deductie pleitte hij voor de stemgerechtigheid van beide steden in het gewest. Hij baseerde zijn betoog op allerlei juridische spitsvondigheden. In welke mate de invloed van zijn zwager hierbij een rol heeft gespeeld is niet te bepalen. Waarschijnlijk is die er wel geweest. Zo af en toe zien we bij de schrijver ook meer eigentijdse rechtsopvattingen doorklinken. Zo zegt hij als hij het heeft over de stemgerechtigde positie van de beide steden tegenover de drie hoofdsteden, dat het wel vreemd is dat je in het meerdere, maar niet in het mindere wordt gekend. De verhoudingen tussen Hasselt en de Staten werden door dit soort publicaties er niet beter op. In februari werd de stadssecretaris en burgemeester Hendrik Bode door raad

en meente gemachtigd om contact op te nemen met de stadhouder als de veiligheid van de stad in het geding zou raken. We weten dat beide personen op 25 juni 1787 ten tijde van het smeden van het orangistisch complot in Amersfoort aanwezig waren. Op weg naar huis werden in Elburg met de door baron van Heeckeren van Suideras beschikbare gelden zelfs nog waardgelders aangemonsterd. Dat was het teken voor Kampen en Zwolle om in juli 1787 de stad van de buitenwereld af te sluiten. Een door de stadssecretaris geschreven noodbrief voor de in Zutphen wonende baron werd met de arrestatie van Waterham in Deventer onderschept. Een tweede brief onderging het zelfde lot. In een ultimatum werd de overgave van de stad en de arrestatie van Exalto d'Almaras geëist. De stadsecretaris wist echter bijtijds te vluchten. Na de komst van de Pruisen kon hij op zijn post terugkeren, om vervolgens in 1795 opnieuw uitgerangd te worden. Er moest nadien weer zo'n tien jaar verstrijken voordat hij weer een plek binnen het stadsbestuur toegewezen kreeg. Nu keerde hij echter terug als burgemeester. Hij stierf op 67-jarige leeftijd op 16 april 1809. Zijn vierde vrouw heeft hem nog 32 jaar overleefd.

De door Exalto d'Almaras geschreven deductie.

Bronnen:

Gemeenste Archief
Zwartewaterstad, Hasselt
O.A. inv.nr. 189

F.W. Schmidt, Te laate genodigd of in't geheel vergeten (Dronten 1994)
148 - 171

Meer over de historie van Hasselt weten of zien

www.schmidtplanet.info